

Nr 25.

Ankom till riksdagens kansli den 24 mars 1944 kl. 11 fm.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående byte av viss mark mellan kronan, å ena, samt Wikers aktiebolag och Stribergs grufveaktiebolag, å andra sidan, jämte i ämnet väckt motion.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 11 februari 1944 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 124, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att ett utbyte av mark mellan kronan, å ena, samt Wikers aktiebolag och Stribergs grufveaktiebolag, å andra sidan, må äga rum på de villkor, som finnas angivna i ett vid statsrådsprotokollet fogat, mellan kronan, Wikers aktiebolag och Stribergs grufveaktiebolag upprättat, den 26 och 29 januari 1944 dagtecknat bytesavtal.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Ericsson* i Sörsjön *m. fl.* väckt motion, nr 460, däri hemställles, att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Beträffande den utredning som ligger till grund för propositionen får utskottet, i den mån ej därför redogöres närmare i det följande, hänvisa till statsrådsprotokollet. I avseende å de skäl som anförts till stöd för motionen hänvisas till densamma.

I en den 1 november 1943 dagtecknad skrift har Wikers aktiebolag med instämmande av Stribergs grufveaktiebolag och Aktiebolaget Bofors gjort framställning om överflyttande av gruvskogsnaturen från fyra till Dalkarlsbergs gruvor anslagna fastigheter i Vikers socken, Örebro län, till annan skogsmark.

Över framställningen ha utlåtanden efter remiss avgivits av kammarkollegiet, kommerskollegium, länsstyrelsen i Örebro län samt domänstyrelsen. Till stöd för ansökningsen har Wikers aktiebolag anført i huvudsak följande.

För åstadkommande av en slutlig arrondering av Bofors skjutfält förvärvade Wikers aktiebolag, som är dotterbolag till Aktiebolaget Bofors, ge-

nom ett den 5 februari 1942 dagtecknat bytesavtal från Stribergs grufveaktiebolag vissa i eller intill skjutfältet belägna markområden, däribland även följande Dalkarlsbergs gruvallmänningar, nämligen Bengtstorps öken 1¹, Mellantrakten 1¹, Fagermo eller Fagerbo 1¹ samt Kartela ö 1¹. Vid bytet förutsattes, att Stribergs grufveaktiebolag såsom nyttjanderättshavare — i överensstämmelse med en sedermera den 5 mars 1943 av Kungl. Maj:t till riksdagen överlämnad proposition, nr 139, angående avtal rörande gruvskogarna i riket — skulle tillföras full äganderätt till dessa skogar. 1943 års riksdag biföll emellertid icke denna proposition (jordbr. utsk. utl. nr 51; r. skr. nr 306), varför rättsförhållandena å gruvskogarna alltjämt kvarstå oförändrade.

På grund av bestämmelserna i det träffade bytesavtalet ävensom i ett därmed direkt koordinerat, av 1942 års riksdag, i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition nr 129, godkänt bytesavtal (jordbr. utsk. utl. nr 21; r. skr. nr 159) mellan kronan och Wikers aktiebolag av den 6 och 9 februari 1942 om utbyte av fastigheter för arrondering av Bofors skjutfält, kunna förenämnda gruvskogar icke disponeras vare sig av gruvbolaget eller Wikers aktiebolag förrän bytet slutgiltigt genomförts.

För skjutfältets ändamålsenliga utnyttjande är det emellertid ett både allmänt och skjuttekniskt önskemål, att Wikers aktiebolag tillförsäkras full dispositionsrätt även över dessa gruvskogar. Då gruvskogarna icke kunna överlämnas till Wikers aktiebolag med den nyttjanderätt Stribergs grufveaktiebolag äger och frågan om gruvskogarnas förvärvande av nyttjanderättshavarna av allt att döma icke kommer att avgöras inom närmaste tiden, återstår endast den möjligheten att gruvskogskaraktären överflyttas till lämpligt område av den skogsmark, som överlämnats till Stribergs aktiebolag såsom vederlag för bland annat ifrågavarande gruvskogar.

Kammarkollegiet har i sitt remissutlåtande anfört bland annat följande.

Såsom framgår av den i nyssberörda proposition nr 139/1943 intagna redogörelsen, föreligger ingen enhetlig upplåtelse beträffande nu ifrågavarande gruvskogsfastigheter. På olika sätt ha gruvorna erhållit nyttjanderätt till 1) den del av Fagermo eller Fagerbo 1¹, som tidigare nämnts Fagerbo allmänning, 2) Kartela ö 1¹, 3) Bengtstorps öken 1¹ samt 4) Mellantrakten 1¹ och den del av Fagermo eller Fagerbo 1¹, som tidigare benämnts Fagerbotrakten. Med hänsyn till vad sålunda anförts är det angeläget, att man även efter en eventuell överflyttning av gruvskogsnaturen å annat fastighetskomplex kan särskilja olika markområden för var och en av nämnda fyra nyttjanderättsupplåtelser. Detta torde icke lämpligen kunna ske på annat sätt än att komplexet uppdelas i fyra däremot svarande fastigheter eller fastighetsgrupper.

Då Wikers aktiebolag synes böra beredas tillfälle att i enlighet med det i framställningen åberopade bytesavtalet den 5 februari 1942 förvärva äganderätten till nu ifrågavarande gruvskogsfastigheter, har kollegiet för sin del intet att erinra mot bifall till framställningen på så sätt att i anslutning till nämnda bytesavtal uppgörelse träffas med Wikers aktiebolag och Stribergs grufveaktiebolag därom, att kronan överlåter gruvskogsfastigheterna till Wikers aktiebolag mot vederlag från gruvbolaget i annan skogsfastighet. Med hänsyn till vad ovan anförts torde emellertid vid detta byte för vart och ett av följande gruvskogsområden, nämligen 1) den väster om Fagerbobäcken belägna delen av fastigheten Fagermo eller Fagerbo 1¹ (= Fagerbo allmänning), 2) fastigheten Kartela ö 1¹, 3) fastigheten Bengtstorps öken 1¹ samt 4) fastigheten Mellantrakten 1¹ och återstoden av fastigheten Fagermo eller Fagerbo 1¹ (= Fagerbotrakten), böra bestämmas särskilt vederlag, bestå-

ende av fastighet eller fastighetsgrupp, som av domänstyrelsen finnes vara med hänsyn till areal, skogsmarkens beskaffenhet och övriga omständigheter likvärdig med området ifråga. Vederlagsmarken bör, sedan den genom bytet kommit i kronans ägo, disponeras såsom gruvskog och nyttjas av ägaren till Dalkarlsbergs gruvor med samma rätt som motsvarande nuvarande gruvskogsområde samt med den skyldighet att erlægga rekognitionsavgift, som för närvarande gäller för gruvskogsområdets nyttjande. Konstateras vid den i och för bytet företagna uppskattningen övervärde för ståndsog å något av berörda gruvskogsområden, torde detta övervärde böra ersättas genom en kontant mellangift. Beträffande sådan mellangift torde böra föreskrivas, att den skall förvaltas av domänstyrelsen såsom en särskild till vederlagsmarken knuten fond, vars avkastning skall disponeras för samma ändamål som vederlagsmarken.

I anslutning till vad kammarkollegiet anfört i sitt utlåtande har domänstyrelsen genom ett den 26 och 29 januari 1944 dagtecknat avtal under förutsättning av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande träffat uppgörelse med Wikers aktiebolag och Stribergs grufveaktiebolag om överlåtelse från kronan till Wikers aktiebolag av ifrågavarande gruvskogar mot vederlag från gruvbolaget i annan skogsmark. Nämda avtal torde såsom bilaga få fogas till detta utlåtande. *Domänstyrelsen* har i skrivelse den 2 februari 1944, varmed förenämnda avtal överlämnades, lämnat uppgifter rörande de i avtalet avsedda fastigheternas storlek, belägenhet och värde m. m. Vissa av nämnda uppgifter ha sammanförts i följande tabell.

O m r å d e	Åker och tomt hektar	Gärdesbackar o. äng hektar	Skogsmark hektar	Impediment hektar	Vatten hektar	Summa areal hektar	Virkesförråd		Värde kronor
							summa kubikmeter	kubikmeter per hektar	
Gruvskog 1	—	—	12—	0·20	—	12·20	1 408	117	6 100
Vederlagsmark 1	—	0·60	12—	0·70	0·10	13·40	1 120	93	6 300
Gruvskog 2	—	—	20·60	4·25	1·25	26·10	3 056	146	17 300
Vederlagsmark 2	—	—	29—	2—	—	31—	2 360	80	12 700
Gruvskog 3	—	—	77·25	20·70	0·15	98·10	6 874	88	36 100
Vederlagsmark 3	—	—	93·50	39·75	—	133·25	7 269	74	36 600
Gruvskog 4	1·50	4·10	199·60	20·25	5·85	231·30	22 748	113	119 000
Vederlagsmark 4	1·26	1·99	191·65	40·55	—	235·45	16 700	87	94 000
Gruvskog 1—4	1·50	4·10	309·45	45·40	7·25	367·70	34 086	109	178 500
Vederlagsmark 1—4 ..	1·26	2·59	326·15	83—	0·10	413·10	27 449	83	149 600

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, har i ärendet anfört följande:

»Såsom av handlingarna i ärendet framgår äro ifrågavarande gruvskogsfastigheter, vilka innehas av Stribergs grufveaktiebolag såsom ägare till Dalkarlsbergs gruvor, belägna delvis inom och i övrigt intill Bofors skjutfält. Med hänsyn till önskvärdheten av att en arrondering av Bofors skjut-

fält kommer till stånd finner jag mig böra förorda, att Wikers aktiebolag beredes tillfälle att med äganderätt förvärva berörda gruvskogsfastigheter. I likhet med kammarkollegiet anser jag, att den gjorda ansökningen bör bifallas på det sätt att kronan överlåter sin rätt till gruvskogsfastigheterna till Wikers aktiebolag mot vederlag från Stribergs grufveaktiebolag i annan skogsmark. En förutsättning för bytet måste givetvis vara, att det vederlag kronan erhåller är av fullgod beskaffenhet. I detta avseende har jag emellertid icke något att erinra mot det mellan kronan, Wikers aktiebolag och Stribergs grufveaktiebolag upprättade, den 26 och 29 januari 1944 dagtecknade avtalet. Två av vederlagsområdena, nämligen vederlagsmarkerna 2 och 4, ha visserligen lägre värde än motsvarande gruvskogsområden, men de av domänstyrelsen föreslagna av gruvbolaget medgivna mellangifterna om respektive 5 000 och 25 000 kronor synas vara så beräknade att de täcka berörda skillnader i värde. De båda övriga vederlagsområdena torde vara något värdefullare än motsvarande gruvskogsområden. I anslutning till bestämmelserna i förenämnda avtal torde vederlagsmarken av kronan böra disponeras som gruvskog. Även förslaget att de kronan tillkommande mellangifterna skola förvaltas såsom särskilda vid vederlagsmarkerna 2 och 4 knutna fonder å respektive 5 000 och 25 000 kronor att disponeras för samma ändamål som nämnda vederlagsområden anser jag mig kunna biträda.»

Utskottet.

Såsom erinras av kammarkollegiet förklarade sig föregående års riksdag icke kunna bifalla en av Kungl. Maj:t framlagd proposition med begäran om bemyndigande att med nyttjanderättshavarna till gruvskogarna i riket träffa avtal av innebörd att äganderätten till flertalet dylika skogar överlåtes till nyttjanderättshavarna. I anledning av i ämnet väckta motioner hemställde riksdagen vidare, att Kungl. Maj:t måtte låta företaga utredning rörande möjligheterna att i kronans hand återföra nyttjanderättshavarnas rätt till samma skogar.

I anslutning till vad som anföres i motionen II: 460 vill utskottet framhålla angelägenheten av att — innan några resultat av den av riksdagen sålunda begärda utredningen blivit kända — stor försiktighet iakttages i avseende å framkomna förslag att i en eller annan form avhända kronan någon eller några av omförmälda skogar eller delar därav. I förevarande fall synas emellertid av departementschefen ha förebragts sådana särskilda skäl för bifall till det i propositionen framlagda förslaget, att utskottet kan tillstyrka att Wikers aktiebolag beredes tillfälle att med äganderätt förvärva de fyra angivna gruvskogsfastigheterna mot att kronan från Stribergs grufveaktiebolag erhåller dels vederlag i annan skogsmark, dels ock ett kontant belopp av 30 000 kronor. De i den nyssnämnda motionen II: 460 uttalade farhågorna rörande svårigheten att i framtiden kunna reglera de rättsliga förhållandena i avseende å de i bytet ingående gruvskogarna synas med de av Kungl. Maj:t föreslagna anordningarna med fyra från varandra skilda vederlagsområden överdrivna. Ej heller i övrigt synas i motionen vara förebragta tillräckliga skäl för att propositionen icke borde bifallas. Utskottet vill alltså icke tillstyrka bifall till motionen.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition;

B. att motionen II: 460 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 24 mars 1944.

På jordbruksutskottets vägnar:

ABEL ANDERSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Carl Edmund Eriksson, Granath, Alfred Andersson, Dahlström, Svedberg* och *Emil Petersson* samt

från andra kammaren: herrar *Andersson i Löbbo, Gustafson i Vimmerby, Mäler, Lundbom, Andersson i Surahammar, Jacobson, Svensson i Ljungskile* och *Larsson i Karlstad*.

Bytesavtal.

Mellan kungl. domänstyrelsen å kronans vägnar, här nedan benämnd kronan, å ena sidan, som Wikers aktiebolag, här nedan benämnt bolaget, och Stribergs grufveaktiebolag, här nedan benämnt gruvbolaget, å andra sidan, är följande avtal angående byte av fastigheter träffat.

§ 1.

Kronan överlåter till bolaget följande å bilagda av skogstaxator Erik Wadman år 1944 upprättade kartskiss angivna gruvskogsfastigheter, nämligen Fagermo eller Fagerbo 1¹, Kartela ö 1¹, Bengtstorps öken 1¹ och Mellantrakten 1¹, samtliga i Vikers socken, Örebro län.

§ 2.

Bolaget och gruvbolaget överlåta till kronan de å samma karta norr om Bofors skjutfälts norra gränslinje angivna områden, som betecknats såsom vederlagsmark 1, 2, 3 och 4, utgörande omkring 413,10 hektar av fastigheten Skrikarhyttan 8¹ i Vikers socken, och skall därvid vederlagsmark 1 anses motsvara den väster om Fagerbobäcken belägna delen av fastigheten Fagermo eller Fagerbo 1¹, vederlagsmark 2 motsvara fastigheten Kartela ö 1¹, vederlagsmark 3 motsvara fastigheten Bengtstorps öken 1¹ samt vederlagsmark 4 motsvara fastigheten Mellantrakten 1¹ jämte återstoden av fastigheten Fagermo eller Fagerbo 1¹.

Ifrågavarande områden skola avstyckas såsom fyra särskilda fastigheter, vilka var för sig skola äga rätt till såväl utfartsväg över varandras områden som forsling av skogsprodukter vintertid över samma områden.

§ 3.

Såsom mellangift för det högre uppskattningsvärde, som gruvskogsfastigheterna anses representera i förhållande till vederlagsmarken, erlägger gruvbolaget till kronan ett kontant belopp av 30 000 kronor, att betalas till kronan så snart de i § 15 här nedan angivna tillstånden lämnats.

§ 4.

I bytet ingå inga andra än kronan och bolaget eller gruvbolaget tillhöriga å respektive bytesområden befintliga byggnader och anläggningar.

§ 5.

Å gruvskogsfastigheterna befintlig, till gruvbolaget såsom nyttjanderätts-havare utstämplad skog ävensom framkörda eller i skogen kvarliggande skogsprodukter äger gruvbolaget behålla med rätt för gruvbolaget att utan ersättning till kronan eller bolaget intill den 1 juli 1945 avverka den utstämplade skogen samt utdriva skogsprodukterna och därvid utnyttja upplagsplatser vid vägar, så belägna och av sådan beskaffenhet, att avhämtning därifrån under barmarkstid kan ske medelst bil eller hästkördon, dock med beaktande av de föreskrifter, som Aktiebolaget Bofors finner erforderliga ur säkerhetssynpunkt.

Kronan och bolaget förbinda sig att intill tillträdesdagen i övrigt icke avverka skog å de områden, som ingå i bytet.

§ 6.

Genom detta avtal sker ej rubbning i de särskilda rättigheter å bytesfastigheterna, vilka kunna tillkomma andra. Kronan och bolaget inträda från och med tillträdesdagen i varandras ställe gentemot innehavarna av sådana rättigheter.

§ 7.

Kronan skall gottgöra bolaget för vad kronan kontant eller in natura uppburit eller kan komma att uppbära i form av arrende eller annan avgäld för till gruvskogsfastigheterna hörande jord för tid från och med tillträdesdagen, liksom ock vara berättigad till motsvarande ersättning av bolaget, avseende tiden före samma dag.

§ 8.

Bolaget skall gottgöra kronan för vad bolaget eller gruvbolaget kontant eller in natura uppburit eller kan komma att uppbära i form av arrende eller annan avgäld för till vederlagsmarkerna hörande jord för tid från och med tillträdesdagen, liksom ock vara berättigad till motsvarande ersättning av kronan, avseende tiden före samma dag.

§ 9.

Bolaget och gruvbolaget skola å ömse sidor svara för alla å respektive bytesområden intill tillträdesdagen belöpande utskylder och besvär. Från och med tillträdesdagen belöpande utskylder och besvär skola gäldas för gruvskogsfastigheterna av bolaget och för vederlagsmarkerna av gruvbolaget såsom nyttjanderättshavare. Gruvbolaget erlägger utskylder jämväl för i § 5 medgiven avverkningsrätt.

§ 10.

Kostnaderna för lagfart skola bestridas av kronan och bolaget var för sig. Samtliga avstyckningskostnader och övriga med bytet förenade utgifter skola betalas av bolaget.

§ 11.

Fastigheterna tillträdas den 14 mars 1944 och avlämnas då i befintligt skick.

§ 12.

Kronan samt bolaget och gruvbolaget förbinda sig å ömse sidor att lämna de i bytet ingående fastigheterna fria från andra gravationer än de tre betesrätter, för vilka inteckning den 4 juni 1941 under n:ris 99, 100 och 101 beviljats uti Skrikarhyttan 8¹. Dessa rättigheter skola dock genom bolagets eller gruvbolagets försorg så vitt möjligt avlyftas senast inom fem år från tillträdesdagen.

§ 13.

Kronan fritages från hemulsskyldighet.

§ 14.

Kronan medger att, sedan vederlagsmarkerna kommit i kronans ägo och blivit avstyckade, desamma må disponeras såsom gruvskog och nyttjas av ägaren till Dalkarlsbergs gruvor med samma rätt som motsvarande nuvarande gruvskogsområden samt med den skyldighet att erlägga rekognitionsavgift och bevillning för rättighet till skogsfång, som för närvarande gäller för gruvskogsområdenas nyttjande. Den i § 3 här ovan angivna mellangiften skall av kronan förvaltas såsom särskilda till vederlagsmarkerna n:ris 2 och 4 knutna fonder, å respektive 5 000 kronor och 25 000 kronor, vilkas avkastning skall disponeras för samma ändamål som vederlagsmarkerna.

§ 15.

Detta bytesavtal är träffat under förutsättning att *dels* Kungl. Maj:t och riksdagen godkänna detsamma, *dels* bolaget erhåller vederbörligt tillstånd att förvärva de i § 1 här ovan angivna gruvskogsfastigheterna, *dels* gruvbolaget erhåller vederbörligt tillstånd att förvärva de i § 2 här ovan angivna områdena, som gruvbolaget förvärvat av bolaget enligt bytesavtal den 5 februari 1942, allt i den mån sådana tillstånd erfordras med hänsyn till Kungl. Maj:ts beslut den 29 maj 1942 angående ansökning av Wikers aktiebolag och Stribergs grufveaktiebolag om tillstånd att förvärva vissa fastigheter i Karl-skoga stad samt Vikers med flera socknar i Örebro län, *dels ock* avstyckningen av vederlagsmarkerna vinner fastställelse.

Av detta bytesavtal jämte bilaga äro fyra likalydande exemplar upprättade och undertecknade, varav kronan, bolaget och gruvbolaget tagit var sitt och ett tillställts Aktiebolaget Bofors. Stockholm den 26 januari 1944.

Kungl. domänstyrelsen.

EINAR HEDULFF.

B. Enar Gardell.

Bofors den 29 januari 1944.

Wikers aktiebolag.

E. WIJKANDER.

H. Nordqvist.

Bevittnas:

G. Kempe.

K. A. Bratt.

Striberg den 29 januari 1944.

Stribergs grufveaktiebolag.

ÅKE BERGENDAL.

Bevittnas:

G. Kempe.

K. A. Bratt.

Aktiebolaget Bofors, som emottagit ett exemplar av detta bytesavtal, förklarar sig icke hava något att erinra mot detsamma.

Bofors den 29 januari 1944.

Aktiebolaget Bofors.

E. WIJKANDER.

H. Nordqvist.

Bevittnas:

G. Kempe.

K. A. Bratt.